

Kulturdepartementet
Kirkeavdelingen
Postboks 8004 Dep.
0030 OSLO

Dato: 22.09.2014

Vår ref: 14/3924 - ODS (14/23454)

Deres ref:

Høringssvar på NOU 2014:2: Lik og likskap

Vi viser til Kulturdepartementets brev av 22.04.2014 der vi inviteres til å avgi uttalelse om NOU 2014:2, Lik og likskap.

Nidaros bispedømmeråd vedtok følgende uttalelse i sitt møte 18. september:

Prinsipper for gravferdslovgivningen

Utredningen slår fast seks prinsipper for gravferdslovgivningen som vi gir vår tilslutning til:

1. Gravlegging er et offentlig ansvar og skal være uten kostnad for de etterlatte.

Her er det å bemerke at ifølge § 28 i gravferdsforskriften skal kiste benyttes ved gravlegging og kremasjon. Dette er en kostnad som pålegges de etterlatte som ikke nevnes i utredningen.

2. Gravplassene skal være allmenne, dvs. felles for alle.

Dette prinsippet må balanseres med de individuelle ønsker og forventninger som gravferdsetaten møter i dag (se neste punkt). Ingen skal kunne nektes å få en verdig gravplass. Samtidig må vi, som Stålsettutvalgets utredning NOU 2013:1 (Det livssynsåpne samfunn) manifesterer, akseptere å bli eksponert for andres tros- og livssynspraksis i det offentlige rom som en gravplass er. Likhetsidealet som har preget våre gravplasser sterkt de siste hundre år må akseptere et større mangfold i dag.

3. Forvaltningen skal legge til rette for at gravlegging skjer med respekt for personlig livssyn og i tråd med føringene til vedkommende livssynssamfunn.

Dette prinsippet har, etter det vi erfarer, fått større oppmerksomhet etter at revisjonen av gravferdsloven kom i 2011. Mennesker i dag vil imidlertid i større eller mindre grad gi sin tilslutning til læresetninger til et livssynssamfunn. Gravlegging skal først og fremst skje med respekt for avdøde og avdødes livssyn. Uansett vil vi påpeke det store behovet som religionsfaglig kompetanse krever i gravferdsforvaltning på alle nivå.

4. Lovgivningen skal likestille gravferdsformene og ikke stimulere til å velge den ene fremfor den andre.

5. Ett menneske får én grav.

Dette er i utgangspunktet et greit prinsipp. Samtidig ser vi i dag at noen etterlatte opererer med flere gravminner på den måten at asken fordeles på to eller flere urner (som f.eks. kan plasseres i flere land). I noen tradisjoner er dette uproblematisk. Det kan bli en utfordring hvorvidt man først og fremst forstår graven som en plass for den døde etterlevninger, eller som et minnested for den avdøde.

6. Med tiden blir graven slettet og gravminnet tatt bort.

Synspunkter på utvalgets forslag

- 1. Kistegravlegging og kremasjon likestilles økonomisk og juridisk som gravferdsform

Med andre ord foreslås det at kremasjonsavgiften skal bort. Vi støtter forslaget. Det er ingen saklig grunn for at kremasjon skal koste mer enn kistegravlegging. Utredningen viser at den ene gravferdsformen ikke nødvendigvis er mer samfunnsøkonomisk lønnsom enn den andre. Vi ser heller ingen andre grunner til at det offentlige skal styre en spesiell gravferdsform.

Ansvar for bæretransporten til krematoriet foreslås flyttes fra NAV til gravplassforvaltningen.

Støtten til transport som gis av NAV, bør ikke overføres til et generelt rammetilskudd til kommunene. Det vil ikke oppveie de merkostnadene som den lokale gravferdsmyndighet vil få.

Det må jobbes med å finne løsninger der disse midlene utbetales direkte til gravferdsmyndigheten. Midlene (ca. 22,5 mill. kroner) foreslås som en følge av dette fortsatt overført til NAV, slik at den lokale gravferdsmyndighet kan få utbetalt dette fra NAV i det enkelte tilfelle.

- 2. Kommunene skal være pliktige til å ta i mot utenbygds gravlegging. Brukerbetaling for gravlegging i en annen kommune enn avdødes bostedskommune oppheves

Med andre ord skal retten til fri grav ikke knyttes til bostedskommune. Vi støtter forslaget. Det må imidlertid påpekes at dette kan gjøre det vanskeligere å planlegge gravplassbehovet i en kommune. Og det kan også føre til urimelige og utilsiktede konsekvenser for noen. (Vil folk heller gravlegges i kommunen de ble født i? Vil typiske hyttekommuner få økt press på graver? Eller pårørendes kommuners gravplasser?)

- 3. Endring av avgiften for feste av grav slik at innbyggerne behandles likt

Utvalget foreslår at alle gravlegginger skal utløse 20 betalingsfrie år uansett hvilken type grav som velges. I dag er det vanskelig å skjønne for de etterlatte at en fri grav (tilvist grav) er gratis i 20 år, mens en allerede festet grav utløser festeavgift. Vi støtter forslaget.

- 4. Tiltak for å få bedre statistikk og mer forskning på gravferdsområdet

Vi støtter forslaget. Gravferdsforvaltning bør være et av samfunnets fellesoppgaver, og en bedring av statistikk og forskning vil gjøre denne sektoren tydeligere i samfunnsplanleggingen.

- 5. Endringer i forvaltningsoppgaver

Spørsmålet om gravplassforvaltningen skal være kirkelig eller kommunal har vært drøftet i flere omganger. Og dette utvalget foreslår altså at oppgavene som bispedømmerådene har etter gravferdsloven og gravferdsforskriften, overføres til Fylkesmennene.

Bispedømmerådets oppgaver i dag omfatter:

- Godkjenning av nye gravplasser og endringer av eksisterende
- Godkjenning av lokale vedtekter for gravplassene
- Godkjenning av andre minnesmerker på gravplass enn gravminner
- Klageinstans på vedtak fattet av kirkelig fellelsråd
- Uttalelse om kommunale planer knyttet til gravplasser eller naboskap til gravplasser

Gravplassene i landet vårt er håndfaste bevis på historie og utgjør en vesentlig del av vår erindring. Gravplassene forteller om enkeltpersoner, slekter og samfunn, om samfunnsstrukturer, estetikk og håndverkstradisjoner. Og den forteller om verdensanskuelser, livssyn og religiøsitet. I Norge har stort sett gravplassene vært lagt i tilknytning til kirkebygg. Ofte utgjør gravplassen sammen med kirkebygget et geografisk, visuelt og kulturelt sentrum i byen eller bygda. Gravplassen er en park, men en spesiell park, - en «hellig hage».

Ifølge Kirkeloven er biskopen godkjenningssinstans for bygg nærmere enn 60 m fra kirken i spredtbygde områder, og han godkjenner endringer i kirkens omgivelser. I plansaker og ved endring av bebyggelse på gravplass er bispedømmerådet høringsinstans. I slike saker kan det av og til være tvil om hvem som er rette myndighet, og denne tette forbindelsen mellom kirke og gravplass er derfor et argument for at forvaltningen bør være knyttet til ett sted – bispedømmekontoret.

Forvaltning av gravplasser krever, i tillegg til kompetanse innenfor arealsaker, landskapsarkitektur, jus, mm, - god religionsfaglig kompetanse. Dette finner vi innenfor den kirkelige sektor. Det er ikke bare på grunn av at 76 % av den norske befolkning er medlem av Den norske kirke, og at 90 % av de døde begravnes etter en kirkelig seremoni, at de kirkelige fellesrådene innehar gravplassforvaltningen lokalt i kommunene. Her finner vi også en kompetanse på tro, livssyn og religion som det ellers ikke er mye etterspørsel etter i offentlig forvaltning. Og denne spesielle kompetansen vil det bli mer og mer bruk for ettersom pluralismen i samfunnet øker.

Utvalget foreslår at Fylkesmannen overtar bispedømmerådernes rolle som godkjenningssmyndighet og klageinstans i gravplassforvaltningen med bakgrunn i:

- Fylkesmannens erfaring fra tilsvarende rolle der kommunene har et offentlig ansvar.
- Behovet for sterkt fagmiljø innen arealsaker, miljøsaker, klagebehandling og jus.

En overføring til Fylkesmannen medfører ikke at biskop/bispedømmeråd mister rollen som regional høringsinstans i plansaker knyttet til kirkebyggets omgivelser. Bispedømmerådene vil derfor fortsatt ha behov for faglig kompetanse og må bruke tid på denne typen saker.

Nidaros bispedømmeråd stiller seg ikke bak punkt 5 i høringsbrevet. Bispedømmerådet bør fortsatt inneha gravplassforvaltningen på mellomnivå.

- 6. Økonomiske og administrative konsekvenser

Som følge av utvalgets forslag om å oppheve hjemler for brukerbetaling anslår utvalget et samlet inntektsbortfall for gravferdsforvaltningen på 104,3 mill. kroner. Dette er store verdier særlig for de små fellesrådene. Hele endringen forutsetter at kommunene får kompensert dette gjennom økte rammeoverføringer. Det er også påkrevd at de kirkelige fellesrådene får en klarere todeling i sine regnskap, mellom henholdsvis kirkelig virksomhet og gravferdsvirksomhet.

- 7. Andre forslag. Utvalget foreslår at de nærmere vilkårene for askespredning skal framgå mer direkte av gravferdsloven, og at behandlingen av søknader om askespredning legges til den lokale gravplassforvaltningen, med Fylkesmannen som klageinstans.

Vi støtter forslaget.

- Utvalget foreslår at det åpnes for askespredning på gravplass, og at det gis adgang til gravlegging i kolumbarium på gravplass.

Når det gjelder forslaget om å åpne for askespredning på gravplass støtter vi ikke dette. Praksis med askespredning bør utredes nærmere fordi det her kan være flere praksiser som trengs nærmere utredning. På en gravplass bør lik og aske legges i jorda på anviste steder. Da kan gravlegging av aske uten urne i anonym minnelund være et alternativ til askespredning på gravplass.

Med vennlig hilsen

Gunn Karlsaune e.f.
stiftsdirektør

Olav D. Svanholm
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Mottakere:
Kulturdepartementet

Kirkeavdelingen 0030

OSLO